

A műszaki szellemi alkotások jelentősége, jogvédelme, jogharmonizációs feladatok

1. A műszaki szellemi alkotások: a szabadalom, a használati minta, a know-how és az újítás jelentős eszközök a piaci versenyben, elősegítik azt, hogy a gyártmányok, új technológiák és eljárások révén a termékek magasabb használati értékekkel rendelkezzenek, így előnyösebb feltételek mellett kerüljenek hasznosításra, ezáltal a befektetett tőke gyorsabban, nagyobb többletnyereséggel térül meg. A többletnyereségnek a lehetősége már korábban is adott volt, azonban a fejlett piacgazdasággal rendelkező országokhoz képest megfelelő hatékonyságú pénzügyi eszközök (pl. hitel, kockázati tőke, jelentős adókedvezmény, alapítványok stb.) segíthetik elő ezt a folyamatot.

Jelentőségére figyelemmel az érdekeltségi rendszer egészének megújítását igénylik a jelenlegi szabályok, az erkölcsi-társadalmi megbecsülés mellett szélesebb körű lehetőséget kell biztosítani a magasabb szintű műszaki alkotó munka elismerésére. Olyan innováció-orientált, többletnyereség-érdekeltségű rendszer kiépítése szükséges, hogy a központi rendelkezéseken túlmenően a gazdasági egység autonómiája érvényesüljön speciális ösztönzők kialakításával.

Az iparjogvédelem körébe tartozó intézmények az innováció alapvető forrásaként meghatározó jelentőségűek az áru értéke, használati értéke, értékesíthetősége, versenyképessége szempontjából. Az innováció-novum-újdonság eredetileg megújulást (újítást) jelentett. Először Schumpeter osztrák (később) amerikai közgazdász 1912-ben "A gazdasági fejlődés elmélete" c. művében az innovációt a következőkben fogalmazta meg: "Innováció a gazdasági alany kezdeményező javaslata, amelynek megvalósítása megváltoztatja a piac helyzetét." Azóta számos, részben eltérő meghatározás született, de lényegében azonos tartalommal. Célszerűbb, ha innováción egy folyamatot értünk, amely magában foglalja a kutatás, fejlesztés, kísérleti gyártás, termelés, marketing és értékesítés láncolatát, ahol minden elem kölcsönös hatással van egymásra. Az innováció tehát tudatos cselekvés, átfogóan elemzi a termelést, terméket, a piac kívánalmait, értékeit, életét.

Az iparjogvédelem a megalkotott műszaki gondolat, ismeret tapasztalati vonatkozásait védi az engedély nélküli hasznosítás, a bitortlás ellen. Ezt a monopolhelyzetet biztosítja a jog, amely elsődlegesen az innovációs többletnyereségre van kihatással.

Az iparjogvédelem által is ösztönzött műszaki innováció a nagyobb termelékenységet, a termékek fokozott piaci versenyképességét jelenti a gazdasági életben, különösen a külgazdasági kapcsolatokban, az áruk exportjának piacvédelmében.

A nemzetközi piacon elsősorban a magasabb szellemi hányadot tartalmazó termékek értékesíthetők, ezekre köthetők licencia, illetve kooperációs szerződések.

A társadalom számára mindig is nagy jelentőséggel bírt a feltalálói tevékenység, amely alapvetően befolyásolta az egész gazdasági életet. A műszaki fejlődés eredményei révén vált egyre korszerűbbé az ipar, a kereskedelem, s ezzel párhuzamosan nőtt a jelentősége az iparjogvédelemnek. Az innováció és ipari tulajdon értékelésére példaként az irodalom Japánt említi elsőként, ahol "évente 1 millió lakosra számítva kb. 2700 belföldi szabadalmi jelentést nyújtanak be. Az idevágó számadatok Norvégiában kb. 250, Dániában kb. 360, Finnországban kb. 450, Svédországban kb. 550, Németországban kb. 570 és az USA-ban kb. 370." (A hazai adatokat külön elemezzük.)¹

Az innovációs tevékenység nagy anyagi kockázattal jár, jelentős szellemi és szervezési többlettevékenységet igényel, amit csak akkor lehet vállalni, ha ennek eredményeként megfelelő anyagi előnyre nyílik lehetőség. Az érdekeltség fokozására a számos lehetőség közül megemlíthető pl. olyan alapok létesítése a gazdálkodó szervezeteknél, amelyek fedeznék a műszaki szellemi alkotások kivitelezésével, megvalósításával és értékesítésével felmerülő ráfordításokat. Ezen túlmenően - a fejlett ipari országokban már bevált mintára - a kutatóhelyek és gyártóüzemek kapcsolatának szervezettebbé tétele érdekében ún. innovációs parkot lehetne létesíteni; ezáltal sokkal hatékonyabbá válna az együttműködés. Előnyös ugyanis, ha az új technológiák, találmányok, használati minták fejlesztését összekapcsolják a magas színvonalú szellemi háttérrel, egyetemi és kutatási intézetekkel.

Az egész világon problémát okoz az oktatás, kutatás és termelés egymástól való elkülönülése, azonban a fejlett ipari országokban fokozatosan lehetővé vált az alkotó és termelő erők magas szintű koncentráltága. A gazdasági szempontból alapvető fontosságú iparágakban a szellemi és anyagi erők összekapcsolódása a termelési eredményekben, színvonalában is érzékelhetően emelkedett. Ezeknek a bázisoknak a működéséhez az átlagosnál fejlettebb infrastruktúra kiépítése volt szükséges.

A kutatóintézetekben és egyetemi intézményekben a szellemi potenciát és a már meglévő, illetve koncentrálandó technikai eszközöket igénybe véve arra lehet következtetni, hogy az egyre gyorsuló világban jelentős számú hasznosítható kutatási eredmény születik, amely a gyakorlatban is megvalósítható. Ennek előfeltétele, hogy a gazdálkodó szervezetek saját működési területükön olyan gyors és rugalmas ügyintézési rendszert alakítsanak ki, amely alkalmas a modern piaci igények kielégítésére.

A technikai fejlődéssel együtt a feltalálói tevékenység eredményessége is erősödne, ha a gazdálkodó szervezeteknél, az igazgatásban az iparjogvédelemmel jól felkészült szakemberek foglalkoznak, akik e tevékenység műszaki, jogi, közgazdasági összefüggéseit, teljes komplexitását ismerik. A hatékony működés feltétele, hogy a gazdálkodó szervezet kutatási, műszaki, fejlesztési, tervezési és kereskedelmi részlegeivel az iparjogvédelmi szakemberek szoros kapcsolatban álljanak.

2. A magyar iparjogvédelem intézményes alapvetése 1895-ben kezdődött a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi 37. tc. szentesítésével. Az iparjogvédelmi jogszabályok az elmúlt évtizedben megfelelően igazodtak a nemzetközi normákhoz, azonban a rendszerváltás, a piacgazdaságra való áttérés igényelte a jogvédelmi rendszernek a továbbfejlesztését. Az iparjogvédelem és a piacgazdaság kérdései

¹ Vö. Martti *Enäjärri*: A feltalálói tevékenység támogatásának állami eszközei Iparjogvédelmi Szemle, 1995. február, 26. p.

szorosan összekapcsolódnak, mivel egyik a másik nélkül jelentős eredményt nem érhet el. A nemzetközi életben végbement jelentős változások megteremtették annak lehetőségét, hogy a magyar gazdaság fokozottabban kapcsolódjék a világgazdasághoz. Ennek megvalósításához szükséges a vállalkezési tevékenység élénkülése, a külföldi tőke bevonásával történő privatizálás, a kutatási és technológiai együttműködés.

A piacgazdaság megteremtése ezért együtt jár a szellemi javak, valamint ezek jogtalan elsajátításokkal szemben védelmet biztosító jogintézmények felértékelődésével. Ehhez kapcsolódva felvetődik: a magyar jogrendszer szabályai megfelelnek-e a mai követelményeknek, melyek azok a lehetőségek, amelyek biztosíthatják a továbbfejlesztést, alkalmasak-e a modern technikai fejlődés által előírt követelményeknek, illetve a szorosabb nemzetközi együttműködési feltételeknek. Az innovációs tevékenység kifejlését az a gazdasági környezet teremti meg, amelyben érvényesülnek a piac törvényei, illetve megfelelő érdekeltséget biztosít az alkotók, valamint a gazdálkodó szervezetek számára is.

A magyar szabadalmi rendszer alapvetően piacgazdaságra orientált és folyamatosan alkalmazkodik a nemzetközi követelményekhez. A megfelelő szilárd jogrendszer nemcsak az egyes műszaki-szellemi alkotók, a vállalkozók és gazdálkodó szervezetek számára jelent biztonságot, hanem hozzájárul a magyar gazdaság iránt jelentkező érdeklődés fennmaradásához. Az utóbbi években hazánk kedvező megítélését ezen a téren jól érzékelteti a külföldi eredetű szabadalmi bejelentések emelkedése, míg 1988-ban lényegileg azonos volt a külföldi és belföldi bejelentés, 1994-ben a külföldi bejelentők már 93,5%-ot képviseltek.

Az elmúlt évek szabadalmi bejelentésének alakulása a bejelentők szerint a következő:²

Megnevezés	1990		1991		1992		1993		1994	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Összes bejelentés	8550	100,0	10578	100,0	9920	100,0	12014	100,0	17688	100,0
Ebből										
– belföldi	2506	29,3	2199	20,7	1629	16,4	1186	9,9	1153	6,5
– külföldi	6044	70,7	8379	79,3	8291	83,6	10828	90,1	16535	93,5
A belföldiből										
– egyéni	1542	61,5	1461	66,4	1088	66,8	839	70,7	812	70,4
– szolgálati	964	38,5	738	33,6	541	33,2	347	29,3	341	29,6
Az érvényben levő szabadalmak száma	20336		19743		18211		16518		15257	

A statisztikai adatok elemzése alapján megállapítható, hogy a hazai gazdasági környezetben az utóbbi években bekövetkező változások (a privatizáció, az állami vállalatok átalakulása, a cégek csőd- és felszámolási eljárásai stb.) lényeges visszaható erőként jelentek meg a szellemi alkotótevékenységre. Az említett tényezők közül elsődlegesnek lehet tekinteni a hazai gazdálkodó szervezetek többségének romló

² Iparjogvédelmi szemle, 1995. október, 1–5. p.

gazdasági helyzetét, de ide sorolható a személyi jövedelemadó rendszerének az alkotótevékenységre irányuló kedvezőtlen hatása, valamint a műszaki fejlesztésre fordított kiadások csökkenése.

Külön vizsgálandó a privatizáció hatása a műszaki szellemi alkotásokra. Az e körben folytatott elemzés jól bizonyította, hogy a tulajdonviszonyoknak, a szervezeti rendszernek meghatározó szerepe van a műszaki újítások keletkezésének ösztönzésében, gazdasági haszonná kovácsolásában. A szellemi alkotótevékenységre való hatását tekintve a privatizációs folyamat ellentmondásosnak tekinthető. A magyar nagyvállalatoknál végzett felmérések, esettanulmányok alapján, de a jogirodalomban is található olyan közlések, valamint a világgazdaságban is megfigyelhető az a jelenség, hogy a tapasztalatok igen eltérőek.

Az egyik nézet képviselői a külföldi tőkében az innovációs folyamat elősegítőjét, az új műszaki eredmények elterjesztőjét, a magyar szellemi potenciál piacra jutásának és kedvező értékesítésének megtestesítőjét látják.

A másik nézet képviselői ennek az ellenkezőjét hangoztatják. Előfordultak ugyanis olyan esetek, amikor a külföldi vevő a vásárlást követően saját piaci helyzetének kiterjesztése céljából elsorvasztja a hazai vállalatot, vagy a korábban sikeres műszaki alkotótevékenységet felszámolják, helyette a külföldi terméket, technológiát vezetik be.

Ide tartozik az innovációs érdekeltség hiánya is, valamint, hogy a jól működő egységeknél jelentkező többletnyereségnek a veszteséges vállalatok finanszírozására történő elvonása következtében eltorzult a műszaki szellemi alkotások piaci szerkezete, a gyártó vállalatok nem igénylik megfelelő mértékben ezeket az alkotásokat; sőt fordított a helyzet: a feltalálók igyekeznek javaslataikat értékesíteni a termelési szférában.

Az új gazdaságpolitikai törekvéseknek megfelelően, amely elsősorban piacorientált gazdaság kiépítésére irányul, a feltalálói tevékenység a műszaki fejlesztés egyik tényezőjeként hivatott hozzájárulni az intenzív gazdasági fejlesztésre való áttérésre, illetve a fejlődés magasabb fokának elérésére. Az elmúlt időszakban a hatályos jogszabályok a műszaki, termelési és más megoldásokat a szabadalom mellett különböző védelmi formában szabályozták: újítként, ha a megoldás az adott gazdálkodó szervezet relációjában újítás; know-how-ként a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretet vagy tapasztalatot; használati mintaoltalomban, amelyben a találmányi szintet el nem érő, de a gazdálkodó egység újítási szintjét jelentősen meghaladó műszaki alkotások részesülnek oltalomban.

3. Az elmúlt évtizedben az újítások területén történt alapvető változás. Az újítások szabályozásának legjelentősebb vonása az volt, hogy nem a vállalat belső motivációira, a tulajdonosi vagyongyarapító törekvésekre, a gazdasági racionalitásra épült, hanem az újítást mintegy "politikai tényezőként" kezelve, külső állami és társadalmi nyomásra, számonkérésre irányult, a rendelkezések döntően kogens jellegűek voltak.

Az újítási tevékenységnek a mozgalmi jelleg háttérbe helyezésével a piacgazdaságban is van bizonyos jelentősége: az vállalati gazdasági kategória, csak a gazdálkodó szervezet munkavállalóitól származó javaslatokra terjed ki. Fogalmilag az újítás "a gazdálkodó szervezetnél új, számára előnnyel járó műszaki, illetőleg szervezési megoldás".³ Az újításhoz nem kapcsolódik kizárólagos jog, ezért számos vélemény szerint nem is sorolható az iparjogvédelem körébe.

³ 78/1989. (VII. 10) MT. r. 2. § Az újításokról.

Külföldi tapasztalatok alapján megállapítható, hogy az újítások, üzemi ésszerűsítési javaslatok kidolgozását a gazdálkodó szervezetek saját viszonyaikhoz igazodó belső szabályzataik révén is ösztönözhetik, mint ahogy az jellemző gyakorlat ezekben az iparilag fejlett országokban; igen jelentős üzemi újítási rendszer alakult ki Japánban, Svájcban, Németországban és másutt is. Az újítási jog fő rendeltetése: a műszaki alkotók díjigényének megalapozása a mai gazdasági berendezkedés mellett - egyes nézetek szerint - nem feltétlenül igényli a központi jogi szabályozást.

A külön jogi szabályozás fenntartása vagy megszüntetése tekintetében a kérdés sokoldalú vizsgálata alapján az a nézet látszik megalapozottnak, hogy az újítási tevékenység jogi szabályozása továbbra is indokolt, előmozdíthatja az átalakulóban lévő hazai gazdaság fejlődését azoknak a munkavállalóknak az elismerése révén, akik alkotó tevékenységükkel, szellemi tőkéjükkel hozzájárulnak a gazdálkodás magasabb színvonalának kialakításához. A központi szabályozás ezért mindaddig szükséges, amíg a társadalmi és gazdasági változásokkal, a magángazdaság irányításának átalakulása következtében ez átutalható lehet a vállalati autonómia szintjére. Az újítási jogszabály korszerűsítése során ezért változatlanul fenn kell tartani a jogfejlődés során kialakult fogalmakat, szabályokat, valamint ezek jogi garanciáit.

4. A szabadalmazható találmány kritériumának nem megfelelő, de a gazdálkodó egység újdonsági szintét meghaladó elgondolások, műszaki megoldások védelmére - kedvező külföldi tapasztalatok alapján - hazánkban is kihirdetést nyert 1991-ben a használati mintaoltalomra vonatkozó törvény. "Oltalomban részesülhet valamely tárgy kialakítására, szerkezetére vagy részeinek elrendezésére vonatkozó megoldás, ha új, ha feltalálói lépésen alapul és iparilag alkalmazható."⁴ Nem részesülhet mintaoltalomban különösen a termék esztétikai kialakítása, állat és növényfajta.

Ennek megfelelően - a szabadalomtól eltérően - a törvény fogalmilag leszűkíti az oltalomképes megoldások körét: sem termelési eljárások, sem a tárgyaknak nem minősülő termékek (pl. porok és folyadékok) nem védhetők használati mintaoltalommal. Hatálybalépését követően mintaoltalmi bejelentést tettek hazánkban:

1992-ben: 292, ebből belföldi: 281, külföldi: 11

1993-ban: 332, ebből belföldi: 316, külföldi: 16

1994-ben: 351, ebből belföldi: 313, külföldi: 38 esetben.⁵

A használati mintaoltalom elsősorban a belföldi ipar érdekeit szolgálja. Az iparjogvédelem területén tapasztalható nemzetköziesedéssel, a regionális szabadalmak jelentőségének növekedésével párhuzamosan a mintaoltalom a lokális, nemzeti oltalom jellegzetes formájává válhat.

A használati mintaoltalom előnye, hogy az engedélyezési eljárás lényegesen gyorsabb és egyszerűbb, mint a szabadalom esetében. Előnye továbbá, hogy a bejelentő ha találmányi bejelentést tesz, de a szabadalmi eljárás során, illetve azt követően bebizonyosodik, hogy a találmány nem felel meg a szabadalmazhatósági feltételeknek, vagy pedig a bejelentő az ipari mintaoltalmi bejelentésben nem a termék esztétikai kialakítására igényel oltalmat. Ezekben az esetekben továbbra is lehetőség van a használati mintaoltalom megszerzésére, a korábbi bejelentés elsőbbségének és bejelentési napjának megtartásával. A törvény alapján ugyanis lehetséges a szabadalmi,

⁴ 1991. évi XXXVIII. törvény a használati minták oltalmáról 1. §.

⁵ Iparjogvédelmi Szemle, 1995. október, 1-5. p.

illetve az ipari mintaoltalmi bejelentés használati mintaoltalmi bejelentéssé alakítása, a származtatás. Az elkészült termék alapján az egyes műszaki megoldások megismerhetők, utánozhatók, így titokban tartásukra nincsen lehetőség. Ezeknél a megoldásoknál a speciális jogi védelem, a használati mintaoltalom megszerzése fokozottan indokolt.

5. A műszaki alkotások jogterületéhez tartozó jogintézmény a know-how is, amelynek jogszabályban történő definiálását az 1977. évi IV. törvény fogalmazta meg először.

"A törvény védi azokat a szellemi alkotásokat, amelyekről a külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és közkinccsé nem váltak. A személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is."⁶

A know-how szerepe és működési köre világszerte jelentős növekedést mutatott az utóbbi évtizedek gazdasági tevékenységében. A know-how alapvetően áruként szereplő ismeret, az üzleti titokvédelem tárgya, amelyek oltalmát a munkajogi szabályok, a know-how megállapodás kapcsán a szerződő felek, míg a versenytársakkal szemben pedig a tisztességtelen piaci magatartást tiltó szabályok biztosítják.

Amikor a know-how lényegét a hagyományos iparjogvédelmi formákhoz, ezek közül is elsősorban a szabadalomban való viszonyát vizsgáljuk, mindenképp azt kell hangsúlyozni, hogy az újonnan felismert műszaki, tudományos és szervezési ismeret átlagos élettartama, gyakorlati hasznosíthatósága jelen időszakban már csak néhány évre tehető.

A know-how relatíve kizárólagos hasznosítási jog, a birtokhelyzetnek megfelelően nyújt védelmet az alkotónak a jogtalan elsajátítás ellen, külön hatósági eljárás, nyilvántartásba vétel nélkül. Ezzel összefüggésben egyes országokban felvetődött a know-how regisztrációs rendszerének a kialakítása. A szabadalmi rendszer alapvető célja a találmány nyilvánosságra hozatalának előmozdítása a társadalom informálására, egyben megfelelő védelmet biztosít a feltaláló számára kizárólagos jogainak védelmére is. A nyilvánosságra hozás nélküli regisztrálás speciális védelmet biztosít a lajstromba vett műszaki vagy e tárgyban hasonló szellemi termékre.

A gyakorlatban előfordul ugyanis, hogy a bejelentő a közzététel mellőzését kéri, később a bejelentés visszavonásával eléri azt a célt, hogy a találmányban foglalt gondolat regisztrálva legyen, de ugyanakkor a nyilvánosságra hozataltól mégis elzárkózhat.

A know-how-nak a magyar jogban tehát van jogi oltalma, ez azonban kétségtelenül nem olyan erős és hatékony, mint a szabadalom révén nyerhető védelem. A fentiek alapján megállapítható, hogy a know-how iparjogvédelmi intézmény, az adott műszaki alkotások sajátos oltalmi formáját jelenti.⁷

6. A műszaki szellemi alkotások gazdasági rendeltetését csak korszerű és a nemzetközi igényeknek megfelelő szabályozás töltheti be eredményesen. A vonatkozó törvények újraalkotásának egyik indoka és célja is ezért az, hogy az oltalom közgazdasági szerepét jobban kibontakoztató jogi háttérrel teremtsen.

⁶ Ptk. 86. § (3) és (4) bek.

⁷ Vö. *Lontai* Endre: Jogegységesítés a nemzetközi iparjogvédelem területén. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988. 156. p.

Az iparjogvédelemre vonatkozó jogi szabályozásra jellemző volt a nemzetközi jogfejlődés követése, a nemzetközi egyezmények figyelembevétele. A Szellemi Tulajdon Világszervezetébe történt belépés, majd e szervezet irányítása alatt létrejött egyezményekhez való csatlakozás bizonyítja, hogy hazánk régóta aktív részese a nemzetközi iparjogvédelmi együttműködésnek. A magas színvonalú iparjogvédelem egyben gazdasági és nemzetközi együttműködési tényező is, fontos tehát ennek fejlesztése a gazdaság hatékonysága, versenyképessége érdekében. Az utóbbi években Magyarország több olyan nemzetközi szerződés részese, amelyek jogharmonizációt követelnek meg ezen a területen is.

Az Európai Közösség jogharmonizációs programja olyan követelményeket támaszt, amelyhez a tagállamok nemzeti jogrendszerének folyamatosan kell kapcsolódnuk. Magyarországnak az Európai Közösséggel kötött Társulási Megállapodása (1991. december 16.) nyilvánvalóvá tette, hogy a magyar jogrendszert összhangba kell hozni a közösségi joggal. Az iparjogvédelmi szabályozás a Közösség tagállamaiban is nemzeti alapon, a territorialitás elvére épülve fejlődött ki.

A territorialitás és a közösségi kereskedelem ellentmondásainak oldására a nemzeti jogrendszereket összekapcsoló, közöttük közvetítő mechanizmust alakítottak ki: az európai szabadalmak engedélyezéséről szóló 1973. évi Münchener Egyezményt. Ez a nemzeti szabadalmak egységes, központosított, európai engedélyezésének rendszerét hozta létre. Ez az egyezmény nem közösségi jogszabály annyiban, hogy nem a Közösség valamely szerve alkotta, hanem az aláíró államok kötöttek nemzetközi szerződést.

Az európai szabadalmi rendszer létrejötte nem tette feleslegessé, nem váltotta fel a nemzeti szabályozást; a bejelentő választhat, hogy az egyezményben részes valamely tagállamban európai úton, vagy nemzeti úton kíván-e szabadalmat szerezni. A Társulási Megállapodás értelmében Magyarországnak 1996 végéig kell a Münchener Egyezményhez való csatlakozást kérni.

A jogharmonizációs kötelezettségekre figyelemmel szükségessé vált a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó szabályozás átfogó felülvizsgálata. Ennek első eredményeként került sor az 1994. évi VII. törvény megalkotására, amely egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi szabályokat részlegesen módosította.

E jogszabályt megelőzően a magyar jog bizonyos termékekre kizárta a termékszabadalom lehetőségét, s csak eljárási szabadalmat engedélyezett. A társadalmi igények és a jogszabályi rendelkezések közötti feszültség e kérdésben már huzamosabb idő óta problémát jelentett. A gyógyszerekre, a vegyi úton előállított termékekre és az élelmiszerekre vonatkozó találmányok szabadalmi oltalmára e jogterület kialakulásától kezdve az egyes országok speciális rendelkezéseket alkottak. A korábbi hazai szabályozás szerint a vegyi úton előállított termékek, gyógyszerek és élelmiszerek nem szabadalmazhatók, viszont oltalmat élvezhetett az előállítási eljárás, és ez kiterjedt az eljárással közvetlenül előállított termékekre is. Ezt a jogi megoldást nevezik közvetett termékoltalomnak, mivel a termék csak a szabadalmazott eljáráson keresztül, ahhoz kötődően részesül oltalomban, s az ezáltal nyert kizárólagos jog is csupán azokkal szemben érvényesíthető, akik a szabadalmazott eljárással gyártják a terméket. A tőkés országok már régen biztosították a vegyi termékek oltalmát, de ilyen megoldásra utaló vélemények a magyar elméletben és gyakorlatban is hangot kaptak, e törvény megalkotásáig azonban nem került sor ilyen értelmű módosításra.

Ezért a fejlődéshez, a nemzetközi szint eléréséhez szükségessé vált a közvetlen termékszabadalom bevezetése, amely az igazi piacgazdaság megteremtésének egyik

előfeltétele. A külföldi tapasztalatok azt mutatják, hogy ennek alkalmazása nem tette tönkre a hazai gyógyszer- és vegyipart, illetve növelte vonzerejét a külföldi vállalatok beruházásai és a korszerű technológiák átadása.

A technikai fejlődés olyan problémákat vet fel, amelyekre az ismert jogintézmények nem tartalmaznak megoldást, így új iparjogvédelmi kategóriák születtek. A mikroelektronika rohamos fejlődésével kapcsolatos a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló törvény, amely speciális védelemben részesíti a félvezető termékek térbeli elhelyezése során kialakult új megoldásokat, hiszen a műszaki haladás jelentős eredményeként a félvezetők, illetve az integrált áramkörök számos korszerű termékben megtalálhatók.⁸

Az iparjogvédelem egyéb területein is szükség lesz változtatásokra, amelyek jelenleg nem felelnek meg a Társulási Megállapodás alapján a szellemi tulajdonra vonatkozó szabályoknak. Különös fontossággal bír e téren a védjegyre, a földrajzi árujelzők és az eredetmegjelölések oltalmára vonatkozó jogszabályokkal összefüggő jogharmonizációs feladatok elvégzése.

IMRE BÉRCZI

DIE BEDEUTUNG DER TECHNISCHEN SPIRITUELLSCHAFFUNGEN SOWIE DER RECHTSCHUTZ UND RECHTSHARMONISCHEN AUFGABEN DERSELBEN

(Zusammenfassung)

Der Industrierechtshutz ist ein international ausgeformter und angenommener Denkkreis über Recht, Wirtschaft und Handel, wohin auch jene Schützrechte gehören, die die in den Waren von Märkten auffindbaren, spirituellen Werten schützen.

Gegenwärtige Studien prüft die wirtschaftliche Bedeutung der technischen, spirituellen Schaffungen auf Grund von gegenwärtigen rechtswissenschaftlichen Regelungen und macht Bemerkungen betreffs der theoretischen und praktischen Fragen von Patenten, Probemustern, "Know-how" und Neuigkeiten.

Auf Grund von statistischen Angaben sind die erreichten Erfolge sowie auch die Fehler von letzten Zeiten, und die Möglichkeiten zukünftiger Entwicklungen gewertet.

Gegenwärtige Studien fasst mit Rücksicht auf die mit der Europaer Gemeinschaft abgeschlossene Partnervereinbarung die rechtsharmonischen Aufgaben des Industrierechtshutzes um.

⁸ 1991. évi XXXIX. törvény a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájáak oltalmáról.